

AVANTGARDEN

21. mai 1942.

DANMARKS VEI

De skandinaviske lands skjebne under krigen har vært høyst forskjellig. Finland er gått over til fienden, Sverige er spart for krigens redsler og forer en haltende nøytralitetspolitikk, Norge forer en innbitt kamp mot det nasistiske voldsherredømme og Danmark er glemt.

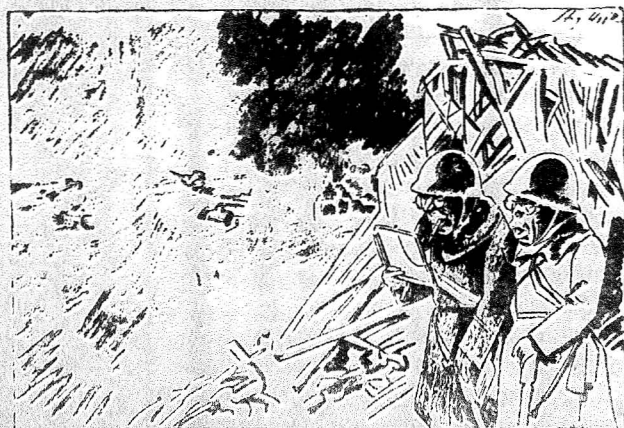
Glemt? Det er en hård dom å felle over et folk som allikevel forer sin kamp, et folk som daglig må se de samme hatete uniformer, se det samme hatete flagget vaie over sine bygninger som vi. Men vi har glemt det, for det første fordi vi har så mer enn nok med oss selv og med kampen ute i verden, og dernest fordi vi sa totalt mangler kjennskap til hva som foregår i vart granneland i syd.

Danmark opplevde sin 9 april likesom Norge og følte det like forferdelig og uhyggelig. Det danske folk hadde ikke ventet noe overfall, da det neppe ett år før okkupasjonen, som eneste land i norden hadde sluttet en ikkeangrepspakt med Tyskland.

Danmark forsøkte ikke å forsvare seg og hadde heller ingen betingelser for å gjøre det. Arméen besto av 6000—7000 mann, og noen mobiliseringsordre utgikk ikke. Allikevel satte noen tapre dansker seg til motverje, og kampene krevde noen få ofre. De danske flygere sto ferdig og ventet på ordre til å gå opp for å gjøre sin plikt. Ved bombingene av Værløse flyplass ble to flygere drept.

Danmark overga seg. På vegne av kongen sendte regjeringen ut en proklamasjon hvor den oppfordret til overgivelse og ro. På sin side ga tyskerne løfte om ikke å blande seg inn i Danmarks indre affærer eller foreta noe inngrep av politisk art.

JAPSEN SOM «VERDENSEROBRER»

—Men hva skal vi gjøre med Tyskland?
—Tyskerne er våre venner. De skal få det like bra som danskene. (Göteborgs Handels-Tidning)

Siden har livet gått sin gang i Danmark. Landet har beholdt sin konge, sin regjering og sin riksdag. Heller ikke har tyskerne direkte blandet seg inn i landets rettsliv, og bare en enkelt gang har det hendt at de grønnkledde har troppet opp i et dansk hjem for å arrestere. Matsituasjonen har vært god, det har bare hersket mangel på enkelte innførte varer som kaffe, te, tobakk o. l.

Allikevel er det bare tilsynelatende at livet har gått sin vante gang, selv når man ser bort fra de tyske soldater. De tyske nasister har valt Danmark som et skjont unnatak for sin brutale behandling av de undertrykte folk, men heller ikke her kan de la være å forsøke å presse seg fram, og bare det danske folks faste holdning har hindret forsøkene på nasifisering.

Helt uten nederlag har dog denne kampen ikke vært. Enkelte dansker har vært svake. Og de er til og med representert i den danske regjering, først og fremst gjennom utenriksminister Scavenius, (som like etter 9 april etterfulgte dr. Munch) og trafikkminister Gunnar Larsen. Begge disse to er sterkt nasistisk infisert, selv om de ikke, iallfall for førstes vedkommende, har noe med de danske quislinger å gjøre. Men også andre innafor regjeringa har vist enkelte svakheter, og det gjaldt først og fremst Stauning, Danmarks mangeårige statsminister som døde nå nylig. Selv om det er vanskelig å dømme under de nåværende forhold, kan man neppe ha inntrykk av at den ~~høyt~~ Stauning har vært oppgaven voksen under de vanskelige tidene. Han var en av de fremste til å forfekte den opportunistiske politikk og å bøye seg for nasistenes krav. Han har flere ganger opptrått lite forståelig. Klarest kommer hans svake holdning fram under Danmarks tilslutning til Antikominternpakten. Fra en dansk skildring av sistnevnte begivenhet siterer vi: «Hendelsene ble innledet torsdag 20 nov. 1941. Den dagen innfant den tyske ministeren seg i det danske utenriksdepartement og meddelte kort og godt at man fra tysk side ønsket at Danmark skulle slutte seg til Antikominternpakten. I et møte av regjeringa som øyeblikkelig ble kalt sammen, viste det seg at alle uten Scavenius og Gunnar Larsen var imot en slik tilslutning. Men da tyskerne presset enda hardere på ga Stauning etter og sluttet seg til Scavenius og Larsen. Dette ble meddelt tyskerne, men de krevde enstemmighet fra regjeringas side. I den situasjon ga justisminister Thune-Jacobsen og sosialminister Kjørbo etter. Men de øvrige syv ministre (herunder den nåværende statsminister, red. anm.) satte seg framleis imot.

Nå var det Staunings tur til å opptre som

innpisker: han truet med at både han og Scavenius ville gå av hvis ikke ministrene bøyde seg. Men denne trussel hadde ikke særlig stor virkning. Neste slag ble et ultimatum fra nasistene, hvis ikke regjeringa enstemmig gikk inn for tilslutning til pakten ville alle avtaler som var opprettet etter 9 april oppsies, og Danmark ville bli behandlet som Norge, Holland osv., og skulle få en rikskommissær i likhet med Terboven og Seiss-Inquart.

Kongen lot sin beslutning avhenge av riksdagens godkjenning, men riksdagen ble holdt utafor til alt var klart innafor regjeringa. I skam og forbitring måtte de 7 ministre, som holdt ut til det siste, gi opp for truslene, og beslutningen ble lagt fram for kongen. Det fantes ingen vei tilbake. Danmark hadde solgt sin sjel. Og i fykende fart fór Scavenius til Berlin for sammen med bl. a. Kroatia og Slovakia å undertegne pakten.

For det danske folket kom undertegningen av pakten som et hardt slag. Samme dagen som Scavenius reiste, samlet det seg nesten 20 000 mennesker rundt torvet hvor utenriksministeriet ligger. Massene sang fedrelanåssanger og først og fremst «Ja, vi elsker». Demonstrasjonene ble splittet av politiet, men fortsatte allikevel utover hele kvelden. Enkelte av deltakerne ble arrestert og fikk strenge straffer (etter danske forhold). En prest, hvis sønn var med og demonstrerte, mottok sønnens arrestasjon med følgende ord: «Det er den første virkelige store glede som min sønn har gjort meg!»

Men forut for Antikominternpakten, skjedde det en ting som er til liten heder for dansk rettsvesen. Det var et forsøk på å vinne nasistenes gunst ved selv et øyeblikk å benytte nasistenes metoder. Det var aksjonen mot de danske kommunister. Plutselig en dag ble det gjort en rassa mot dem, deres organ «Arbejderbladet» ble forbudt, og alle partiets mest aktive medlemmer ble satt i fengsel og siden overført i en konsentrasjonsleir i nærheten av Helsingør. De blir bevoktet av en nasistisk ortskommandant som sjef for henimot 100 politibetjenter. Der har de nå sittet i mange måneder uten noen slags dom. Blant de som ble innesperret her var mange med kjente navn også for oss nordmenn. Danmarks store forfatter, Andersen-Nexo satt innesperret flere måneder, Hans Kirk som er en av landets fremste yngre forfattere sitter der fremdeles, likeledes satt forfatteren Hans Scherfig der inntil han måtte slippes ut p.g.a. sykdom. Videre sitter der en rekke kjente fagforeningsfolk, bl. a. Inger Gamborg, «Kvinnelig Arbejderforbund»s leder. Den kommunistiske riksdagsmann Aksel Larsen har klart å komme unna.

I samme skildring fra danske forhold som vi før har henvist til, heter det: «Hele denne aksjonen mot kommunistene var et stort propagandnummer som kanskje også gjorde inntrykk på naive sjeler. Innesperringen var i første hånd utført av utenriksminister Scavenius og makthaverne i Berlin, som fant et lydig redskap i justisminister Thune-Jacobsen, og deretter i hele den danske riksdagen som stemte for saken. Ikke en eneste røst hevet seg til protest mot denne innesperringen uten dom. Men blant store deler av folket spredte det seg en voldsom forbitrelse mot denne åpenbare krenkelse av retten.»

Selv om det i det danske folk fins svake sjeler som enten ikke er sterke nok til å stå imot det tyske presset, eller selv er nasistisk infisert, så står det danske folket ellers fast. Og den sentrale skikkelse i denne kamp er den danske konge. På en jamn folkelig måte, og med en dyp verdighet har han forstått å angi tonen i den stille kampen som folket fører, og han har også kanskje mer enn noen annen bidratt til at det danske folks holdning er så fast.

Danmark har også sine quislinger. Det er den samme skare tvilsomme elementer der som her i Norge. Føreren er en herr Clausen, hvis eneste plass i samfunnet burde være bak et fengselsgitter. Trass i sitt nære naboskap med Tyskland er quislingenes antall ikke større enn hos oss. Av typer ellers kan nevnes «lord» Hansen. Han har vært bosatt i England i mange år, og levde for det meste av å snylte på de andre bosittende dansker. Han var så begeistret for England at han i sin tid foreslo at Danmark skulle innlemmes i Imperiet! En annen av quislingene heter Olga Eggers, som nærmest betraktes som splitter pine gal. Under forrige verdenskrig spyttet hun etter alle som viste de minste sympatier for tyskerne. I dag er hun hedersarier, nasist og voldsom Hitlerbeundrer.

De danske quislinger agiterte også for å sende danske frivillige til Østfronten. Det ble dannet et «Frikorps Danmark». Tilslutningen ble, trass i at nasistene tvang pressen og radioen til å drive propaganda, likesom her hjenime mikroskopisk. «Frikorpset» samlet i første omgang 300—400 deltakere, mest unge gutter mellom 17—19 år.

De danske quislinger led sitt store nederlag under et forsøk på å lage et stort møte i «Forum», et møtelokale i Kjøbenhavn. Møtet var typisk nok arrangert til minne om de 13 dansker som falt 9 april! Etter møtet skulle det være et større demonstrasjonstog til en statue, hvor 13 kranser skulle nedlegges. Toget telte 500 mennesker, beskyttet av 1500 politifolk. Men svært få nasister nådde fram. De rasende kjøbenhavnere stormet gjennom politisperringene og ga nasistene en vel fortjent omgang juling.

Selv om matsituasjonen selv i forhold til Sverige er bra, har Danmarks økonomi forverret seg betraktelig. De tyske gjestene har hittil kostet danske ca. 2 milliarder kr. En stor del av disse penger skyldes forresten bidrag til familiene til de 35 000 danske arbeidere som er i Tyskland. Denne masseinvasjon for å arbeide hos fienden er noe man vanskelig kan forstå. Relativt er det vel neppe noe annet land som har så stor «eksport» av arbeidskraft til fienden som Danmark. Her i Norge falt vervinga som kjent i fisk.

Arbeiderne har hatt svært vanskelige lønnsforhold i Danmark. Leveomkostningene var inntil sommeren 1941 steget med 40% siden krigsutbruddet. Prisene på landbruksvarer steg bare på ett år til juli 1941 med 76%, mens lønningene bare steg 19%.

De danske fagforeninger vendte seg til regjeringa, og stilte sterke krav for å få en bedre utjanning mellom priser og lønninger. Arbeiderne fikk imidlertid ingen støtte hos statsmyndighetene, men prisstigningen er senere delvis stoppet.

Ute i verden har danskene sluttet opp om kam-

RUSSERNE HAR BEGYNT OFFENSIVEN I

Kampene på Kertsj-halvøya har vært en seir for de tyske tropper. Den tyske millitærmaskin har slått seg gjennom sikkert meget sterkt befestede stillinger. Men om det har vært en seir når man betrakter kampene på Østfronten som helhet, kan det herske sterke tvil om. Nasistene har ønsket en moralsk oppstiver og stoff til sin propaganda, og har tilsynelatende oppnådd det. Men de ofre det har kostet har vært meget store, og nasistene har selv måttet innrømme at kampene har vært ualmennlig heftige. Heller ikke har det lyktes nasistene å tilintetgjøre de russiske styrker. Etter tyskernes egen beretning var de nødt til å trekke seg tilbake etter det første angrep mot byen Kertsj, og i mellomtid fraktet russerne de tropper som lå i byen over sundet, mens de ennå på andre deler av østspissen av halvøya fortsetter motstanden og går til voldsomme motangrep.

Men mens nasistene har innledet kampene på Krim, har russerne gått til angrep på et langt viktigere avsnitt, nemlig mot Charkov. Russerne har i hele vinter truet denne by og har nå i et angrep over en 160 km bred front trengt fram til forstedene og til Krasnograd. Russerne er nådd 20—60 km fram. I tida 11—16 mai mistet tyskerne 12000 mann, 425 tanks, 575 kanoner og store mengder annet materiell. Delvis ble materiellet erobret i fullt brukbar stand.

I løpet av de siste 14 dager er 23 tyske skip senket på vei til det nordlige Norge.

I U.S.A. er Fords bombeflyfabrikker begynt sin produksjon. De lager i gjennomsnitt 1 bombefly pr. time, eller mer enn samtlige tyske fabrikker tilsammen.

Hvert 4 min. er ett fly ferdig i U.S.A. og hvert 7 minutt en tank.

pen mot nasismen. 3—4000 danske sjøfolk seiler for de allierte. En rekke av de danske sendemenn og representanter har nektet å motta direktiver fra det nasikontrollerte danske utenriksdepartement. Mest kjent er den danske minister i USA Kaufmann, som undertegnet en avtale med den amerikanske regjering om amerikanske troppers besettelse av Grønland til vern mot tysk invasjonstorsøk. I London har minister Reventlow inn tatt det samme standpunkt, og det er dannet et «dansk råd», som virker som en slags fri dansk regjering. Hele det danske folk står bak disse menn, selv om den nasikontrollerte presse har vært nødt til å ta avstand fra dem. For en kort tid siden overleverte danskene i England en anselig sum til de alliertes krigsforsør, og danske flygere deltar i R.A.F.

Hvor lenge nasistene akter å la de nåværende forhold i Danmark vedvare for de for alvor vil forsøke på noen «nyordning» er uvisst. En ting er vel sikkert, nemlig at de bitre erfaringer nasistene har fra Norge, har tatt fra dem lysten til aggresjon i Danmark. Men skulle det danske folket gå mot samme prøvelser som vi her hjemme, tror vi at vårt danske brorfolk også vil klare det.

En engelsk kvinne — Lady MacRobert — har mistet alle sine tre sønner som flyvere i Royal Airforce i krigen mot tyskerne.

Hun har nå skjenket 20000 pund til bygging av en ny jagerflyeskadre til minne om hennes falne sønner, og ytret ønske om at disse fly sendes til Sovjet-Unionen. I et brev til den britiske flyminister skriver hun: «Hele verden er begeistret for det russiske folks heroiske kamp. Om vi kunne gi det russiske folk all disponibel hjelp, ville ikke seiren være langt borte. Måtte dette mitt budskap nå Russland og dets tapre kvinner. Jeg hilser det ukuelige hjerte hos dette land, deres kvinner og mødre, likesom jeg med stolthet har gitt mine sønner, har gitt alt. Jeg kan ikke bli flyver selv. Hvis jeg hadde vært mann, ville jeg ha valt dette kall. Nå vil jeg i stedet skjenke noen flymaskiner. Et av dem skal bære navnet: «MacRoberts hilser Russland», så at russerne kan vite at vi er med dem — materielt og åndelig — helt til seiren er vunnet og friheten sikret.»

Fra Innenriksdepartementet vil det snart komme et nytt helsetidsskrift hvis redaktør blir medisinaldirektør Th. Østrem. Det skal sendes til samtlige landets 750000 husstander og vil bety ensretting også i arbeidet med å spre helseopplysning: Folkehelseforeningens tidsskrift, Liv og Helse, Munnpleien, Sanitetsforeningens blad «Folkehelsen» og Sunnhetsbladet skal opphøre å utkomme og blir «opptatt» i det nye blad. Dette skjer ved et maktbud fra Gulbrand Lundes Kultur- og Folkeopplysningsdepartement.

Hensikten er tydelig nok: Det nye organ skal fylle plassen etter «Norsk Programblad» og supplere «Norsk Arbeidsliv». Men helsebladet blir oss like uvedkommende som disse.

For det norske folks åndelige sunnhet er som kjent idag bedre enn noen sinne. Nasiaksjonene mot skole og kirke var den vaksine som gjorde selv de siste tvilere helt immune mot en hver form for nasi-smitte.

Hva den legemlige helse angår, er alle nordmenn klar over at selv de største mengder ord og papir fra nasi-hold ikke kan oppveie tapet av all den mat tyskerne stadig stjeler fra oss med herr Østrens og partifellers billigelse.

Av 80 fagforeninger var det bare 4 som innleverte fanene for 1 mai. En ble levert p.g.a. en misforståelse, mens de andre 3 ble levert av kommisariske formenn. Da en av disse skulle gå med fanen kom viseformannen med en pakke og sa: «Skal de ha fanen så skal de også ha det som hører med». I pakken lå sørgefior!

**SEND AVISEN VIDERE TIL PÅLTELIGE
FOLK STRAKS DU HAR LEST DEN!**

LÆRERNES SEIER

SAMBANDET EN ANGIVER-ORGANISASJON

Skolestriden i Norge er kommet inn i en ny fase ved at Kirke- og Undervisningsdepartementet i et rundskriv av 25/4 meddelte at det ikke lenger krevde at lærerne skulle erklære seg som medlemmer av sambandet før skolene kunne åpne slik som det tidligere hadde sagt 17/3. Heller ikke krevde departementet at lærerne skulle underskrive noen erklæring om medlemskap før det ble utbetalt lønn, slik som tidligere krevd, 7/3.

Etter dette kan en konstatere følgende:

Departementet opphever sin tidligere uttalelse om at alle lærere er å betrakte som løst fra sine stillinger om de ikke melder seg inn i sambandet.

Departementet har oppgitt å få lærerne til å trekke tilbake sin protest mot medlemskap i lærersambandet.

Departementet har oppgitt å kreve noen erklæring av lærerne om at de er medlemmer av sambandet.

For lærerne er altså stillingen denne:

De har ikke trukket tilbake sine protesterklæringer mot medlemskap i lærersambandet. De har avslått apsolutt og godta noe krav om senere innmelding. Derimot er de nå som før villige til å fortsette sitt skolearbeid. At departementet i samme skriv av 25/4 framholder at «medlemskap i Norges Lærersamband følger automatisk med lærerstillingen», kan ikke endre lærernes standpunkt. De anerkjenner selvsagt ikke departementets fortolkning, og anser seg ikke som medlemmer av noe samband. Vil departementet holde fast ved sin fortolkning, at lærerne automatisk er sambandsmedlemmer, får dette stå for Deres regning. Lærerne er fast besluttet på å avvise et hvert krav som måtte bli stilt dem av lærersambandet, som de ikke betrakter seg som medlemmer av.

Dette er selve sakens kjerne. Da skolene kom i gang igjen fortsatte lærerne å gjøre sitt arbeid som de hele tida har ønsket.

Kanskje vil de naværende makthavere søke å gi det utseende av at lærerne har bøyd seg. Lærerne har ikke bøyd seg på et eneste punkt. Det er departementet som har måttet gi seg. Dets skriv av 25/4 er et tilbaketog og følgende ordre til pressen i den anledning er ganske interessant:

Fra Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet
Pressedirektoratet Oslo, 28 april 1942

Til Redaksjonen.

Kirke- og Undervisningsdepartementet har den 25/4 d. å. utsendt et rundskriv om: Forholdet mellom skolen og Norges Lærersamband. Dette rundskriv må ikke offentliggjøres eller omtales i pressen.

Heil og sæl
And. Beggerud

Likeså følgende rundskriv:

Norges Lærersambands tillitsmenn må iakttå følgende:

1. For å unngå misforståelse må en hver diskusjon om erklæring eller ikke erklæring unngås. Det skal ikke fordres noen underskrift.
2. Fylkeslederen skal ikke gripe inn noe sted. Det er departementets tillitsmenn som har ansvaret for utvekslingen ved åpning og lukning av skolene.

3. Pass derimot godt på hvem som er tradtrekkere og skriv dem opp. Rapporter inn både dem og de som ikke begynner.
4. Hold god forbindelse med landsledelsen, og ikke foreta noe ekstraordinært uten å spørre.
5. Sett opp en liste over de som De mener for alltid bør fjernes fra sin stilling.

Oslo 1 mai 1942

Orvar Sæther (sign)
Landsleder

Det er brukt ordet streik om lærernes aksjon. Dette er direkte galt. Lærerne har ikke streiket, det er myndighetene som har hindret dem i å undervise, det er altså i virkeligheten en form for lock-out.

Når nå skolene begynner er det myndighetene som går tilbake på sine krav. Lærerne følger sin optrukne linje og deres front er ubrutt. De vil heretter som hittil nekte å bli tatt til inntekt for en sambandsordning, og de vil sette seg til motverge mot et hvert forsøk på å nasifisere skolen.

ISLAND UNDER OKKUPASJONEN

I en usedvanlig hyklerisk artikkel i «Deutsche Monatsheft in Norwegen» skriver Oberregiringsrat Schiedermaier innledningsvis: «I motsetning til den uriktige folkerettslige stilling til den daværende norske regjering, hadde Tyskland allerede fra begynnelsen av folkeretten på sin side.»

Han skildrer videre alle Tysklands edle hensikter overfor Norge, og skriver: «Det fantes mange nordmenn som anså en slik storstilet innstilling og handlemåte for umulig, og trodde ikke på det tyske ord. De er siden blitt overbevist av kjennsgjerningene.»

Det mest interessante og mest frekke er den del av artikkelen som forsøker å bevise hvor strengt vi hadde hatt det hvis vi var blitt besatt av England. Han skriver: «Den nasjonalsosialistiske innstilling og konsekvensene av denne er å vurdere så mye høyere når man tenker over hvorledes utviklingen ville ha gått hvis ikke Tysklands, men den engelske oppfatning av en seierherre hadde radd.» Så ramser han opp alle de rettigheter som folkeretten gir en okkupasjonsmakt: Overdraing av hele administrasjonen, inndraing av alle skatter osv. «Englandsvennene kan være forsikret om at England hadde utnyttet alle disse rettigheter fullt ut, og stilt ennå mer vidtgående fordringer. Tyskland har ikke utnyttet disse rettigheter.» (!!) —

Det kan være av interesse å se litt på tilstanden på Island som er okkupert av England. Vi gjengir enkelte uttalelser av den islandske chargé d'affaires i Stockholm, Vilhjalmur Finsen i et intervju i en dansk avis 20/4:

Forholdene er temmelig normale. Forholdet mellom besettelsesmaktene og de islandske myndigheter er forholdsvis godt. Besettelsestroppene blander seg over hodet ikke inn i Islands indre politikk. Jeg kan nevne at alle de krigførende makter, trykkes in extenso i de islandske aviser. Forsyningene er relativt gode. Vi har rasjonering av smør og hveteemel, men ikke av bensin. Alle busser og biler, også private vogner, kjører ganske som før krigen. Forholdet mellom befolkningen og besettelsesmakten gir ikke anledning til alvorlige gjøringene. Amerikanerne bor ikke i Reykjavik.

Sver
eller ut
av det
og frei
bidræk
tære o
frykte,
det en
De kr
tikk p
trer n
framl
borgfr
oper, o
en rad.
politte
tisk f
som
håpe
kelig
av b
litisk
som
det
uroli
opp
U
av c
strid
som
tusi
E
Aul
Me
ten
og
til
C
son
tidt
ror
nor
kar
bry
off
lat
me

sv
m
re
de